Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (deveto vijeće)

8. studenoga 2018.*

„Javna služba – Osoblje ESB-a – Ocjenjivanje – Izvješće o razvoju karijere [za 2015.] – Mogućnost da se na razgovoru radi ocjenjivanja prisustvuje u pratnji sindikalnog predstavnika – Povreda pravila o objektivnosti i nepristranosti koju je počinio ocjenjivač – Primanja – Odluka kojom se uskraćuje pravo na povećanje plaće – Dopuštenost dokazâ – Poruka elektroničke pošte razmijenjena između člana osoblja i njegova ‚trenera' upotrebom službene adrese elektroničke pošte – Odgovornost"

U predmetu T-827/16,

QB, članica osoblja Europske središnje banke, koju zastupa L. Levi, odvjetnik,

tužiteljica,

protiv

Europske središnje banke (ESB), koju zastupaju F. von Lindeiner i B. Ehlers, u svojstvu agenata, uz asistenciju B. Wägenbaura, odvjetnika,

tuženika,

povodom zahtjeva na temelju članka 50.a Statuta Suda Europske unije i članka 36.2. Protokola o Statutu Europskog sustava središnjih banaka i ESB-a, priloženog UEU-u i UFEU-u, kojim se, s jedne strane, traži poništenje izvješća o ocjeni tužiteljice za razdoblje 2015. i odluke ESB-a od 15. prosinca 2015. kojom joj je uskraćeno pravo na povećanje plaće te, po potrebi, poništenje odluka ESB-a od 2. svibnja i 15. rujna 2016. kojima je odbijena tužiteljičina upravna žalba i pritužba te kojim se, s druge strane, traži naknada štete koju je tužiteljica navodno pretrpjela,

OPĆI SUD (deveto vijeće),

u sastavu: S. Gervasoni, predsjednik, K. Kowalik-Bańczyk i C. Mac Eochaidh (izvjestitelj), suci,

tajnik: E. Coulon,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: francuski

Presudu

Okolnosti spora

1 Tužiteljica, osoba QB, priključila se Europskoj središnjoj banci (ESB) 1. ožujka 2001. Od dana svojeg zapošljavanja tamo je radila na više različitih radnih mjesta.

2 Između 1. siječnja 2014. i 31. siječnja 2017. ona je kao [*povjerljivo*] [1] raspoređena u odjel [*povjerljivo*] (u daljnjem tekstu: DIV/[*povjerljivo*]) u upravi [*povjerljivo*] glavne uprave (GU) [*povjerljivo*].

3 Iz spisa proizlazi da je tužiteljica poduzela brojne korake kako ne bi bila raspoređena u DIV/[*povjerljivo*] ili preraspoređena nakon raspoređivanja u taj odjel. Tako je u izvješću o ocjeni tužiteljice za razdoblje ocjenjivanja od 1. rujna 2013. do 31. kolovoza 2014. (u daljnjem tekstu: izvješće o ocjeni za 2014.) navedeno da ona ne planira ostati u DIV/[*povjerljivo*] i da će ona kao i njezin nadređeni istražiti mogućnosti interne mobilnosti. Osim toga, iz navedenog izvješća proizlazi da je rukovodstvo DIV/[*povjerljivo*] prvo prihvatilo da ju se rastereti dijela opsega njezina posla kako bi se joj se omogućilo poduzimanje koraka glede mobilnosti. Budući da oni nisu dali rezultate, novi su joj zadaci postupno bili dodjeljivani s namjerom da se u potpunosti uključi u rad DIV/[*povjerljivo*]. Dana 5. veljače 2015. tužiteljica je podnijela upravnu žalbu protiv izvješća o ocjeni za 2014. te je odluku koja se odnosi na nju glede postupka godišnje revizije plaća i premija (Annual Salary and Bonus Review, u daljnjem tekstu: ASBR) za 2014. osporila unutarnjim pravnim lijekovima (upravnom žalbom i potom pritužbom).

4 Ova se tužba tiče razdoblja tijekom kojeg je tužiteljica bila raspoređena u DIV/[*povjerljivo*] i, konkretnije, razdoblja ocjenjivanja od 1. rujna 2014. do 31. kolovoza 2015. (u daljnjem tekstu: razdoblje ocjenjivanja 2015.) koje je predmet izvješća o ocjeni za 2015. (u daljnjem tekstu: sporno izvješće o ocjeni). Tijekom razdoblja ocjenjivanja 2015. tužiteljičini nadređeni u DIV/[*povjerljivo*] bili su [*povjerljivo*], zamjenik načelnika odjela (u daljnjem tekstu: ocjenjivač br. 1) i [*povjerljivo*], načelnica odjela (u daljnjem tekstu: ocjenjivačica br. 2). Tužiteljica je do 15. travnja 2015. radila pod nadzorom tih dviju osoba. Tijekom razdoblja od 15. travnja do 15. srpnja 2015. tužiteljica je bila upućena u GU [*povjerljivo*] (u daljnjem tekstu: GU [*povjerljivo*]), u odjel [*povjerljivo*], radeći pod nadzorom [*povjerljivo*] i [*povjerljivo*], načelnice tog odjela (u daljnjem tekstu: ocjenjivačica br. 3). Ona se potom vratila u DIV/[*povjerljivo*].

5 Dana 10. travnja 2015. održano je polugodišnje ocjenjivanje (u daljnjem tekstu: polugodišnji razgovor) između ocjenjivača br. 1, kao prvog ocjenjivača, i tužiteljice. Iz zapisnika s tog sastanka proizlazi da je ocjenjivač br. 1 smatrao da tužiteljica nije uložila isti napor u svoje različite zadatke, primjećujući suzdržanost i kašnjenje glede projekta u vezi s [*povjerljivo*] kao i dodatno nezatraženo vrijeme provedeno na *ad hoc* zadatku vezi s [*povjerljivo*]. Tužiteljica je sa svoje strane ponovila svoju želju da napusti DIV/[*povjerljivo*] te je smatrala da određeni zadaci koji su joj bili povjereni ne odgovaraju njezinu profilu ili nisu bili od pomoći za mogućnost njezina napredovanja te da nije pravila razliku između zadataka koje voli i drugih zadataka. U navedenom se zapisniku ne spominje nikakva napetost. Ocjenjivač br. 1 sjeća se ugodne rasprave, ali je u studenome 2015. tužiteljica istaknula da je za nju razgovor na polugodištu bio velik izvor stresa.

6 Dana 28. rujna 2015. tužiteljica je prvo prihvatila poziv na razgovor radi ocjenjivanja za razdoblje ocjenjivanja 2015. za koji je ocjenjivač br. 1 predložio da se zakaže za 7. listopada 2015. Ona je potom ocjenjivača br. 1 obavijestila o svojoj želji da joj prilikom razgovora radi ocjenjivanja asistira osoba L., koja je u to vrijeme bila predstavnik i predsjednik sindikata International and European Public

1 Povjerljivi podaci su izostavljeni.

Services Organisation (IPSO). Ocjenjivač br. 1 odgovorio je na taj zahtjev pojasnivši da, stoga što za prisustvovanje treće osobe ne postoji pravna osnova, on nije u mogućnosti odobriti prisustvovanje osobe L. na njihovu razgovoru radi ocjenjivanja.

7 Dana 6. listopada 2015. tužiteljica je izrazila svoje neslaganje s odgovorom ocjenjivača br. 1. Ona smatra da je postupak povodom pritužbe, koji je pokrenula nekoliko mjeseci prije, bio dokaz o postojanju konfliktne situacije. Prema njezinu mišljenju, primjenjivale su se odredbe ESB-ovih uvjeta zapošljavanja i Memorandum o razumijevanju sklopljen između ESB-a i IPSO-a.

8 Unatoč uputama ocjenjivača br. 1, tužiteljica se 7. listopada 2015. zajedno s osobom L. uputila na svoj razgovor radi ocjenjivanja, ali je u konačnici odlučila da neće sudjelovati na tom sastanku jer se ocjenjivač br. 1 protivio sudjelovanju osobe L.

9 Istu večer tužiteljica je ocjenjivačici br. 3 poslala svoja očitovanja o ocjeni koju je potonja dala o njezinu upućivanju, istaknuvši da je prema njezinu mišljenju na tu ocjenu utjecala neprikladna razmjena mišljenja između ocjenjivačice br. 3 i ocjenjivačice br. 2 prije početka upućivanja. U točki 3.3.1. spornog izvješća o ocjeni ocjenjivačica br. 3 istaknula je da su postojale različite predodžbe glede zadataka povjerenih tužiteljici tijekom njezina upućivanja i da njime nije ostvarena očekivana korist.

10 Drugi razgovor bio je zakazan za 15. listopada 2015.

11 Dana 12. listopada 2015. tužiteljica je ponovila svoju želju da joj na njezinu razgovoru radi ocjenjivanja u pratnji bude osoba L. te je istaknula da je prema njezinu mišljenju rukovodstvo DIV/[*povjerljivo*] očito utjecalo na ocjenu ocjenjivačice br. 3.

12 Dana 13. listopada 2015. ocjenjivač br. 1 ponovio je da je razgovor radi ocjenjivanja bio zamišljen da se održi dvostrano između ocjenjivača i ocjenjivane osobe. Pojasnio je da će se osoba L. informirati o pitanju je li njezino prisustvovanje u skladu sa „smjernicama” i da je dogovoreno da će u slučaju potvrdnog odgovora ona o tome biti obaviještena. Uslijed izostanka tog pojašnjenja ocjenjivač br. 1 očekivao je da će se razgovor radi ocjenjivanja od 15. listopada 2015. održati isključivo na dvostranoj osnovi.

13 Dana 15. listopada 2015., za kada je razgovor radi ocjenjivanja bio zakazan, tužiteljica je od ocjenjivača br. 1 zahtijevala da se on odgodi dok se ne pribavi odgovor člana Izvršnog odbora ESB-a zaduženog za osoblje, osobe P., koju je osoba L. kontaktirala u vezi sa svojim sudjelovanjem u razgovoru radi ocjenjivanja. Tužiteljica je istaknula da je polugodišnji razgovor postao za nju izvor velikog stresa i da ona neće prihvatiti da takvo iskustvo ponovno doživi.

14 Dana 22. listopada 2015. ocjenjivač br. 1 priopćio je svoju namjeru da pričeka pojašnjenje, pri čemu je podsjetio na to da je postupkom ocjenjivanja predviđen rok koji istječe 15. studenoga za elektroničku dostavu doprinosa svih stranaka, uključujući doprinos drugog ocjenjivača.

15 Dana 3. studenoga 2015. tužiteljica je porukom elektroničke pošte upućenom ocjenjivaču br. 1 i u preslici poslanoj predstavniku GU-a za ljudske resurse (u daljnjem tekstu: DG-H) kao i osobi L. ponovila da joj je polugodišnji razgovor uzrokovao stres. Ona je istaknula određeni broj primjedbi o prigovorima koje joj je ocjenjivač br. 1 iznio u vezi s njezinim radom. Ponovila je da osporava te prigovore i optužbe te je navela da se osjeća uznemiravanom kao i da je meta „organizirane viktimizacije” te da je rukovodstvo DIV/[*povjerljivo*] pokušalo stvoriti slučaj protiv nje kao odgovor na pritužbe koje je u prošlosti podnijela te nakon njezina zahtjeva za asistenciju predstavnika osoblja prilikom njezina razgovora radi ocjenjivanja.

16 Dana 4. studenoga 2015. ocjenjivač br. 1 zatražio je od predstavnika DG-H da predmet ispita s aspekta ljudskih resursa.

17 Dana 6. studenoga 2015. ocjenjivač br. 1 podsjetio je tužiteljicu da ne ostaje više mnogo vremena za poštovanje rokova za postupak ocjenjivanja. Uslijed izostanka zatraženog pojašnjenja i nedostatka volje tužiteljice da na razgovoru radi ocjenjivanja sudjeluje na dvostranoj osnovi, on ju je obavijestio da će svoju ocjenu elektronički učitati 10. studenoga 2015. navečer a da nije imao razgovor s njom te da će 11. studenoga 2015. ona imati mogućnost priopćiti mu svoja očitovanja o činjeničnim aspektima, nakon čega će nacrt izvješća o ocjeni on poslati ocjenjivačici br. 2.

18 Dana 10. studenoga 2015., u dogovoru s tužiteljicom i njezinim nadređenima, DG-H pokrenuo je neslužbeni postupak radi ispitivanja stavova i postupanja koji su dovedeni u pitanje (u daljnjem tekstu: postupak u vezi s dostojanstvom na radu). Iz poruke elektroničke pošte kojom se ocjenjivača br. 1 i tužiteljicu poziva na sudjelovanje u navedenom postupku proizlazi da učinak tog postupka nije bio prekid postupka ocjenjivanja. Valja primijetiti da iz zaključaka u tom postupku od 15. veljače 2016. ne proizlazi nikakav objektivan element koji bi išao u prilog povredi dostojanstva na radu.

19 Dana 11. studenoga 2015. ocjenjivač br. 1 pozvao je tužiteljicu da mu dostavi svoja očitovanja o ocjeni koju je elektronski učitao prije nego što ju dostavi ocjenjivačici br. 2, pri čemu je dostava bila predviđena za 12. studenoga 2015. navečer.

20 Dana 12. studenoga 2015. tužiteljica je dostavila svoja očitovanja o ocjeni koju je dao ocjenjivač br. 1 osporivši određeni broj točaka. Ona je ponovila svoj osjećaj da je se uznemirava kao i to da je meta „organizirane viktimizacije” te dojam da su njezini nadređeni pokušali napraviti slučaj protiv nje.

21 Porukom elektroničke pošte ocjenjivač br. 1 odgovorio je 13. studenoga 2015. tužiteljici da se ne slaže s mišljenjima koja iznosi. Obrazac je dostavljen ocjenjivačici br. 2 kako bi ona dodala svoju ocjenu, što je učinila istoga dana podsjetivši tužiteljicu da do 15. prosinca 2015. može dodati svoja konačna očitovanja i zaključiti postupak ocjenjivanja za 2015.

22 U biti, u točki 5.1. spornog izvješća o ocjeni, ocjenjivač br. 1 istaknuo je da je količina i kvaliteta obavljenog rada bila ispod onoga što se može očekivati od [*povjerljivo*]. Glede ključne sposobnosti „analize” on je, ovisno o različitim zadacima tužiteljice, iznio razlike u pokazanim sposobnostima te je naveo da se nadao da će ona dokazati veću samostalnost i veću predanost. Glede sposobnosti „inicijativa/predanost” ocjenjivač br. 1 istaknuo je nedostatak predanosti kod tužiteljice glede jedne od njezinih glavnih kategorija zadataka od koje su potjecali nedostaci u pogledu kvantitete, kvalitete i svrsishodnosti njezina rada. Glede sposobnosti „timski rad” ocjenjivač br. 1 utvrdio je neravnotežu u pogledu uzajamne potpore. Njegova očekivanja spomenuta u ocjenjivanju za 2014. glede tužiteljičina cjelovitog uključivanja u DIV/[*povjerljivo*] nisu bila ostvarena. Kod sljedećeg ocjenjivanja ocjenjivač br. 1 primijetio je da je od tužiteljice očekivao da poveća svoje napore, u cijelosti se posveti radu DIV/[*povjerljivo*] i doprinese radu odjela na razini koja odgovara njezinoj ulozi. On je također pojasnio da će tužiteljičini zadaci i ciljevi ostati općenito neizmijenjeni.

23 Ocjenjivačica br. 2 dodala je svoju ocjenu u točku 5.2. spornog izvješća o ocjeni. Ona je navela da se slaže s ocjenom ocjenjivača br. 1. Smatrala je da se tužiteljica morala usredotočiti na dokumentaciju o [*povjerljivo*], a ne na zadatak u vezi s [*povjerljivo*]. Primijetila je da je tužiteljica na svoju vlastitu inicijativu predložila da doprinese projektu u vezi s [*povjerljivo*], iako su je njezini nadređeni izričito obavijestili da nikakva druga radnja s tim u vezi nije potrebna. Ocjenjivačica br. 2 potom je istaknula nedostatke u vezi s prilagodljivošću, inicijativom, uključenošću unutar tima i kvalitetom rada. Pojasnila je da je očekivala da tužiteljica poboljša svoj učinak, doprinese radu odjela na razini koja odgovara njezinoj ulozi i izrađuje modele u okviru zadaća koje su joj bile povjerene. Naposljetku, ocjenjivačica br. 2 naglasila je da tužiteljica mora raditi na svojoj djelotvornosti i učinkovitosti i može razviti svoj integritet jer je tužiteljica često zaobilazila svoje nadređene poduzimajući određene inicijative.

24 Dana 8. prosinca 2015. tužiteljica je pod točkom 5.3. podnijela svoja očitovanja o spornom izvješću o ocjeni osporavajući prigovore iznesene protiv nje.

25 Sporno izvješće o ocjeni konačno je usvojeno 3. veljače 2016.

26 Dana 6. siječnja 2016. tužiteljica je dala do znanja da odbija susresti se sa svojim nadređenima radi preuzimanja ESB-ove odluke koja se odnosi na nju glede postupka ASBR za 2015. (u daljnjem tekstu: odluka ASBR za 2015.). Zbog tog odbijanja odluka ASBR za 2015. bila joj je dostavljena poštom. U navedenoj je odluci istaknuto da tužiteljici nije dodijeljeno nikakvo povećanje plaće jer je njezin učinak ocijenjen nezadovoljavajućim. Dana 7. siječnja 2016. njezini su je nadređeni obavijestili porukom elektroničke pošte da je, kao i razgovor radi ocjenjivanja, dostava odluke ASBR za 2015. dio redovite komunikacije između članova osoblja i nadređenih u kojoj sudjelovanje IPSO-a nije primjereno. Tužiteljičini nadređeni naveli su da joj stoje na raspolaganju radi sastanka s njom i objasnili joj kontekst navedene odluke.

27 Dana 4. ožujka 2016. tužiteljica je sporno izvješće o ocjeni i odluku ASBR za 2015. osporila upravnom žalbom, koja je odbijena odlukom od 2. svibnja 2016.

28 Tužiteljica je 28. lipnja 2016. podnijela pritužbu protiv odluke o odbijanju njezine upravne žalbe. Ta je pritužba odbijena odlukom predsjednika ESB-a od 15. rujna 2016.

Postupak i zahtjevi stranaka

29 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 24. studenoga 2016. tužiteljica je pokrenula ovaj postupak.

30 Nakon što je tužiteljica podnijela zahtjev na temelju članka 66. Poslovnika Općeg suda, potonji je odlukom od 17. siječnja 2017. prihvatio zahtjev za zaštitu identiteta i odlučio izostaviti tužiteljičino ime u javnoj verziji ove presude.

31 Budući da stranke nisu tražile održavanje rasprave na temelju članka 106. stavka 1. Poslovnika, Opći sud (deveto vijeće), smatrajući da je na temelju sadržaja spisa predmet dovoljno razjašnjen, odlučio je primjenom članka 106. stavka 3. Poslovnika presuditi bez provođenja usmenog dijela postupka.

32 Tužiteljica od Općeg suda zahtijeva da:

– proglasi ovu tužbu dopuštenom i osnovanom;

– posljedično:

  – poništi sporno izvješće o ocjeni i odluku ASBR za 2015.;

  – po potrebi, poništi odluke od 2. svibnja i 15. rujna 2016. kojima se odbija upravna žalba i pritužba koje je ona podnijela;

  – naloži ESB-u naknadu neimovinske štete procijenjene *ex aequo et bono* na 15 000 eura;

  – naloži ESB-u snošenje svih troškova;

33 ESB od Općeg suda zahtijeva da:

– odbije tužbu;

– naloži tužiteljici snošenje troškova.

Pravo

34 U prilog dijelu svojeg tužbenog zahtjeva koji se odnosi na poništenje spornog izvješća o ocjeni tužiteljica ističe tri tužbena razloga, od kojih se prvi temelji na povredi ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje (Guide to the ECB appraisal), prava obrane i dužnosti brižnog postupanja jer joj je ESB, među ostalim, uskratio mogućnost da ju na njezinu razgovoru radi ocjenjivanja prati sindikalni predstavnik, drugi na povredi pravila o objektivnosti i nepristranosti te članka 41. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, a osobito stoga što je ocjenjivačica br. 2 prema njoj izrazila stavove koji pokazuju da ona nije u stanju objektivno i nepristrano ispuniti svoju ulogu ocjenjivača, te treći na očitim pogreškama u ocjeni.

35 U prilog dijelu svojeg tužbenog zahtjeva koji se odnosi na poništenje odluke ASBR za 2015. tužiteljica ističe dva tužbena razloga, od kojih se prvi temelji na nezakonitosti spornog izvješća o ocjeni na kojem počiva odluka ASBR za 2015., a drugi na povredi smjernica o ASBR-u sadržanih u ESB-ovu dokumentu naslovljenom „The Annual Salary and Bonus Review” te članka 41. Povelje o temeljnim pravima zbog toga što odluka ASRB za 2015. nije obrazložena i zbog propusta da je se prethodno sasluša.

36 Tužiteljica ne ističe posebne tužbene razloge glede dijela tužbenog zahtjeva za poništenje odluka od 2. svibnja i 15. rujna 2016. kojima je odbijena njezina upravna žalba odnosno njezina pritužba.

Zahtjev za poništenje odluka od 2. svibnja i 15. rujna 2016. kojima je odbijena upravna žalba odnosno pritužba

37 Valja podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi učinak zahtjevâ za poništenje koji se formalno odnose na odluku kojom se odbija pritužba i kada kao takvi nemaju samostalni sadržaj jest takav da će se pred Općim sudom pokrenuti postupak u odnosu na akt protiv kojeg je pritužba bila podnesena (vidjeti u tom smislu presude od 17. siječnja 1989., Vainker/Parlament, 293/87, EU:C:1989:8, t. 8. i od 6. travnja 2006., Camós Grau/Komisija, T-309/03, EU:T:2006:110, t. 43.).

38 S obzirom na to da je u ovom slučaju odlukama od 2. svibnja i 15. rujna 2016. o odbijanju upravne žalbe i pritužbe samo potvrđeno sporno izvješće o ocjeni i odluka ASBR za 2015., valja utvrditi da zahtjev za poništenje odluka od 2. svibnja i 15. rujna 2016. nema samostalan sadržaj i da stoga nema potrebe posebno odlučivati o njemu, iako će prilikom ispitivanja zakonitosti spornog izvješća o ocjeni trebati uzeti u obzir obrazloženje navedenih odluka (vidjeti u tom smislu presudu od 9. prosinca 2009., Komisija/Birkhoff, T-377/08 P, EU:T:2009:485, t. 58. i 59. i navedenu sudsku praksu).

Zahtjev za poništenje spornog izvješća o ocjeni

Prvi tužbeni razlog, koji se temelji na povredi ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje, prava obrane i dužnosti brižnog postupanja

39 Tužiteljica tvrdi da je ESB-ov Priručnik za ocjenjivanje povrijeđen zbog triju razloga, od kojih se prvi temelji na navodnom nedostatku dijaloga uslijed izostanka razgovora radi ocjenjivanja, čime nisu poštovana njezina prava obrane, drugi na navodnom neodređivanju načina za poboljšanje i neutvrđivanju ciljeva u spornom izvješću o ocjeni, čime je prekršena dužnost brižnog postupanja, i treći na navodnom izostanku doprinosa trećeg nadređenog spornom izvješću o ocjeni.

40 Glede prvog dijela prvog tužbenog razloga, koji se temelji na povredi ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje, izostanku dijaloga i povredi prava obrane, tužiteljica u bitnome tvrdi da na temelju ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje članovi osoblja ESB-a imaju mogućnost da im na razgovoru radi

ocjenjivanja asistira sindikalni predstavnik te da je uskrativši joj prisustvovanje takve osobe na tom razgovoru ocjenjivač br. 1 njoj *de facto* onemogućio razgovor radi ocjenjivanja predviđen na temelju navedenog priručnika i povrijedio njezina prava obrane.

41 ESB osporava te argumente.

42 U tom pogledu valja, kao prvo, istaknuti glede pravne naravi ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje da iz sudske prakse proizlazi da iako se smjernice ne mogu svrstati u pravna pravila koja je upravno tijelo obvezno poštovati, one utvrđuju pravila postupanja koja upućuju na način postupanja od kojeg to upravno tijelo ne može odstupiti u pojedinom slučaju a da za to ne iznese razloge koji su spojivi s načelom jednakog postupanja. Naime, predmetna institucija se, usvajajući takva pravila postupanja i najavljujući kroz njihovu objavu da će se ona primijeniti na dotične slučajeve, sama ograničava u izvršavanju svoje diskrecijske ovlasti te od njih ne može odstupiti jer će se u protivnom, ako je potrebno, kazniti zbog povrede općih načela prava kao što su jednako postupanje ili zaštita legitimnih očekivanja. Ne može se stoga isključiti da bi pod određenim uvjetima i ovisno o sadržaju takva pravila opće primjene mogla proizvesti pravne učinke (vidjeti u tom smislu presudu od 18. rujna 2015., Wahlström/Frontex, T-653/13 P, EU:T:2015:652, t. 61. i navedenu sudsku praksu te presudu od 19. listopada 2017., Possanzini/Frontex, T-686/16 P, neobjavljenu, EU:T:2017:734, t. 43.).

43 U ovom slučaju valja, s jedne strane, istaknuti da je tužiteljica odbila sudjelovati u razgovoru radi ocjenjivanja, iako je na temelju ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje ona na to bila obvezana. Naime, u navedenom je priručniku određeno da su „ocjenjivane osobe dužne sudjelovati u razgovoru radi ocjenjivanja i dobiti povratne informacije od nadređenih”.

44 S druge strane valja istaknuti da iz teksta ESB-ova Priručnika za ocjenjivanje proizlazi da na razgovoru radi ocjenjivanja trebaju sudjelovati samo ocjenjivana osoba i ocjenjivač. Naime, navedeni priručnik određuje kako slijedi:

„[R]azgovori radi ocjenjivanja trebali bi se u načelu održavati dvostrano, i to između prvog ocjenjivača i ocjenjivane osobe. Kada je organizacija rada takva da ocjenjivana osoba podnosi izvještaj prema više od jednog nadređenog, prvi ocjenjivač prikuplja doprinose drugih nadređenih i dodaje ih u obrazac. Ako se procijeni da je to potrebno, mogu se održati dodatni razgovori radi ocjenjivanja između ocjenjivane osobe i drugih nadređenih.”

45 Kao što to ESB ističe, izraz „u načelu” omogućuje razlikovanje općeg pravila od iznimke. Stoga, iako se u pravilu razgovor radi ocjenjivanja smatra dvostranim, nije isključeno da treća osoba može sudjelovati u njemu. No, nasuprot onomu što tužiteljica tvrdi, to uopće ne znači da bi prisustvovanje predstavnika IPSO-a bilo dopušteno. U tom pogledu, a kao što to ESB ističe, slučajevi u kojima članovi osoblja imaju mogućnost da im asistira sindikalni predstavnik ograničeni su na određene posebne odredbe unutarnjih pravila ESB-a, od kojih se sve odnose na situacije koje su konfliktne (spor individualnog značaja, postupak upravnog nadzora, postupci povodom pritužbe ili žalbe, upravna istraga) ili osjetljive (neslužbeni postupak rješavanja sporova u vezi s politikom dostojanstva na radu). Te su odredbe sažete u točki 3. podtočki (d) Memoranduma o razumijevanju sklopljenog između ESB-a i IPSO-a, koja je naslovljena „Pomoć članovima osoblja”. Odnosni slučajevi ne uključuju razgovor radi ocjenjivanja. U ovom slučaju nije sporno da je osoba L. mogla pratiti tužiteljicu na sastancima o postupku u vezi s dostojanstvom na radu, koji je izričito spomenut u točki 3. podtočki (d) Memoranduma o razumijevanju sklopljenog između ESB-a i IPSO-a. Osim toga, iz spisa proizlazi da su se tužiteljica i ocjenjivač br. 1 mogli zapravo koristiti mogućnostima koje su predviđene ESB-ovim Priručnikom za ocjenjivanje „u slučaju ozbiljne zabrinutosti ili problema”, to jest savjetima DG-H i predstavnikom osoblja.

46 Tužiteljičin argument da pratnja osobe od povjerenja jest praksa koju slijede druge institucije, unatoč nepostojanju konkretnog propisa o tome, uopće ne opovrgava tu analizu. S jedne strane, tužiteljica ne iznosi nikakav dokaz u tom smislu. S druge strane, nije utvrđeno da se ta praksa slijedi izvan

konfliktnih situacija, poput onih koje mogu nastati tijekom postupaka u slučaju stručne nesposobnosti ili stegovnih postupaka. Isto tako, činjenica da je u siječnju 2017. ESB predložio tužiteljici da ju prati nepristrani promatrač, zdravstveni ili socijalni savjetnik, s obzirom na njezinu [*povjerljivo*], uopće ne opovrgava tu analizu.

47 Kao drugo, valja istaknuti da se prema ustaljenoj sudskoj praksi izvješće o ocjeni ne može konačno usvojiti a da se dotičnom dužnosniku ne omogući da ga se primjereno sasluša te da nepravilnost u postupku za donošenje izvješća o ocjeni, koja se sastoji od neodržavanja dijaloga s dužnosnikom, također jest povreda prava na saslušanje (vidjeti presudu od 30. lipnja 2015., Z/Sud, F-64/13, EU:F:2015:72, t. 89. i navedenu sudsku praksu).

48 Naime, prema sudskoj praksi izravan kontakt između ocjenjivane osobe i ocjenjivača jest takve naravi da daje prednost iskrenom i dubokom razgovoru, omogućujući sudionicima, s jedne strane, da točno sagledaju narav, razloge i doseg svojih eventualnih neslaganja i, s druge strane, da postignu bolje međusobno razumijevanje, tim više kad je riječ o situaciji u kojoj je potrebno popraviti vrlo narušen osobni odnos (vidjeti presudu od 30. lipnja 2015., Z/Sud, F-64/13, EU:F:2015:72, t. 93. i navedenu sudsku praksu). Ako ocjenjivač i ocjenjivana osoba nisu izravno razgovarali, ocjenjivanje ne može u cijelosti ispuniti svoju funkciju alata za upravljanje ljudskim resursima i instrumenta za praćenje profesionalnog razvoja dotične osobe (vidjeti u tom smislu presudu od 18. rujna 2015., Wahlström/Frontex, T-653/13 P, EU:T:2015:652, t. 25. i navedenu sudsku praksu).

49 Međutim, valja utvrditi da je u ovom slučaju tužiteljica bila u dva navrata pozvana na razgovor radi ocjenjivanja. Potom ju se dvaput podsjetilo na rok predviđen ESB-ovim Priručnikom za ocjenjivanje. DG-H obavijestio ju je da se postupak ocjenjivanja ne prekida postupkom u vezi s dostojanstvom na radu. Iz spisa ne proizlazi da je tužiteljica poduzela korake kako bi požurila mogući odgovor člana Izvršnog odbora ESB-a zaduženog za osoblje u vezi s prisustvovanjem sindikalnog predstavnika na razgovoru radi ocjenjivanja. Iz spisa ne proizlazi niti da je tužiteljica predložila kompromis koji ne uključuje predstavnika IPSO-a kako bi se omogućio izravan kontakt s ocjenjivačem br. 1 u roku koji se preporučuje ESB-ovim Priručnikom za ocjenjivanje.

50 Valja stoga presuditi da je tužiteljici pružena mogućnost da ju se primjereno sasluša prije dovršetka spornog izvješća o ocjeni i da se ona te mogućnosti odrekla.

51 U tim se okolnostima tužiteljica ne može pozivati na činjenicu da se suzdržala od tog razgovora uz izgovor da ga se bojala zbog svojih napetih odnosa s ocjenjivačem niti na situaciju koju je sama stvorila kako bi u tom pogledu osporila pravilnost spornog izvješća o ocjeni ili postupka za ocjenjivanje (vidjeti u tom smislu presudu od 9. veljače 1988., Picciolo/Komisija, 1/87, EU:C:1988:67, t. 24.).

52 S obzirom na okolnosti ovog slučaja i sva razmatranja iznesena u točkama 42. do 51. ove presude, valja zaključiti da ESB nije tužiteljici onemogućio razgovor radi ocjenjivanja predviđen u ESB-ovu Priručniku za ocjenjivanje kada joj uskratio prisustvovanje sindikalnog predstavnika na njezinu razgovoru radi ocjenjivanja te, prema tome, nije povrijedio njezina prava obrane.

53 Proizlazi da prvi dio prvog tužbenog razloga valja odbiti kao neosnovan.

54 Opći sud smatra svrsishodnim potom ispitati drugi tužbeni razlog, koji se temelji na povredi pravila o objektivnosti i nepristranosti kao i članka 41. Povelje o temeljnim pravima.

Drugi tužbeni razlog, koji se temelji na povredi pravila o objektivnosti i nepristranosti kao i članka 41. Povelje o temeljnim pravima

55 Tužiteljica tvrdi u biti da je sporno izvješće o ocjeni zahvaćeno nepravilnostima zbog navodne pristranosti ocjenjivačice br. 2. U tom se pogledu ona poziva na primjedbe koje je iznijela u četirima porukama elektroničke pošte, koje se nalaze u ispravama XVII., XXV. i XXXVI. iz priloga A.12. i u prilogu A.19. tužbi (u daljnjem tekstu: osporene isprave), a koje dokazuju da ona više nije mogla svoje dužnosti obnašati objektivno i nepristrano.

56 Tužiteljica sažetije tvrdi i to da uzimajući u obzir izjave ocjenjivačice br. 3, njoj nadređene tijekom njezina upućivanja, a kako je o njima izvijestila ocjenjivačica br. 2, ocjenjivačica br. 3, koja je također dala negativnu ocjenu u odnosu na nju, nije bila u stanju objektivno ju ocijeniti.

57 Naposljetku, tužiteljica spominje napetosti s ocjenjivačem br. 1 kao i postupak u vezi s dostojanstvom na radu te ističe da je sporno izvješće o ocjeni moglo biti drukčije da je bila zajamčena nepristranost ocjenjivača br. 1.

58 ESB osporava dopuštenost osporenih isprava kao i osnovanost tog drugog tužbenog razloga.

– *Dopuštenost osporenih isprava*

59 ESB dvoji o dopuštenosti osporenih isprava i o sredstvima koje tužiteljica koristila kako bi došla do njih. Međutim, izričito ne zahtijeva da se te dokumente izdvoji iz spisa.

60 ESB smatra da su poruke elektroničke pošte koje se nalaze u ispravama XVII. i XXV. u prilogu A.12. dio redovitog dopisivanja među nadređenima u vezi s obnašanjem njihovih upravljačkih dužnosti i nisu javne. Poruka elektroničke pošte koja se nalazi u ispravi XXXVI. u prilogu A.12. čini povjerljivo dopisivanje koje se odvijalo između ocjenjivačice br. 2 i njezina supruga u okviru prepiske koja potpada pod privatni život. Naposljetku, poruka elektroničke pošte koja se nalazi u prilogu A.19. čini osobno i povjerljivo dopisivanje koje se odvijalo između ocjenjivačice br. 2 i njezina „trenera” u okviru odnosa povjerenja potrebnog za uredno funkcioniranje te službe, o kojem tužiteljica nije imala saznanja i koje nema pravo koristiti. ESB smatra da činjenica da je poruka elektroničke pošte koja se nalazi u prilogu A.19. bila anonimno ostavljena tužiteljičinu stolu – što se prema ESB-ovu mišljenju čini malo vjerojatnim – ne utječe na suštinsku povjerljivost navedenog dokumenta i ne opravdava njegovu upotrebu od strane tužiteljice pred Općim sudom.

61 Tužiteljica ističe da je, uz iznimku priloga A.19., ona ESB-u već dostavila druge isprave u okviru predsudskog postupka a da potonji nije izrazio dvojbe. Tvrdi da se „nije koristila nikakvim sredstvom i nije prisvojila […] te poruke elektroničke pošte”, koje su jednostavno ostavljene anonimno na njezinu stolu ili u njezinu osobnom pretincu. Smatra da su osporene isprave bitne za dokazivanje da je ocjenjivačici br. 2 nedostajalo nepristranosti i objektivnosti što je nužno za to da preuzme svoju ulogu prema njoj te da su one odlučne jer su nužne za dokazivanje osnovanosti istaknutog prigovora.

62 Dvojba ESB-a o dopuštenosti osporenih isprava počiva na tri osnove, to jest, prvo, na internom značaju poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravama XVII. i XXV. iz priloga A.12., potom na povjerljivom i osobnom značaju poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravi XXXVI. iz priloga A.12. i u prilogu A.19. te, naposljetku, na okolnosti da su ta četiri dokumenta pribavljena nezakonito.

63 U tom pogledu valja naglasiti da niti mogući povjerljivi značaj predmetnih dokumenata niti okolnost da su možda nezakonito prikupljeni načelno ne sprječava njihovo zadržavanje u spisu. Naime, s jedne strane, ne postoje odredbe kojima je predviđena izričita zabrana uzimanja u obzir nezakonito

prikupljenih dokaza (vidjeti u tom smislu presudu od 12. svibnja 2015., Dalli/Komisija, T-562/12, EU:T:2015:270, t. 47.; u okviru prava tržišnog natjecanje vidjeti također presudu od 8. rujna 2016., Goldfish i dr./Komisija, T-54/14, EU:T:2016:455, t. 44. i 76.).

64 Stoga u određenim situacijama nije bilo nužno da tužitelj dokaže da je zakonito prikupio povjerljivi dokument na koji se poziva u potporu svojoj tužbi. Opći sud je važući interese koje treba zaštititi zaključio da treba ocijeniti može li se neizuzimanje dokumenata opravdati posebnim okolnostima, poput odlučnog značaja pribavljanja dokumenta za osiguravanje nadzora pravilnosti postupka usvajanja pobijanog akta (vidjeti u tom smislu presudu od 6. ožujka 2001., Dunnett i dr./EIB, T-192/99, EU:T:2001:72, t. 33. i 34.) ili dokazivanja postojanja zlouporabe ovlasti (vidjeti u tom smislu presudu od 29. veljače 1996., Lopes/Sud, T-280/94, EU:T:1996:28, t. 59.) (presude od 8. srpnja 2008., Franchet i Byk/Komisija, T-48/05, EU:T:2008:257, t. 79., od 2. listopada 2009., Estonija/Komisija, T-324/05, EU:T:2009:381, t. 54. i od 12. svibnja 2015., Dalli/Komisija, T-562/12, EU:T:2015:270, t. 48.).

65 S druge strane, Sud nije isključio mogućnost da se čak i unutarnji dokumenti u određenim slučajevima zakonito prilože spisu predmeta (presude od 2. listopada 2009., Estonija/Komisija, T-324/05, EU:T:2009:381, t. 55. i od 12. svibnja 2015., Dalli/Komisija, T-562/12, EU:T:2015:270, t. 47.).

66 Naposljetku valja istaknuti da iz sudske prakse proizlazi da okolnosti koje dopuštaju da se unutarnji dokumenti zadrže u spisu jesu, među ostalim, one koje se mogu uzeti u obzir da se u spisu predmeta zadrže dokumenti koji su možda pribavljeni nezakonitim sredstvima i navedeni u točki 64. ove presude (vidjeti u tom smislu presude od 6. ožujka 2001., Dunnett i dr./EIB, T-192/99, EU:T:2001:72, t. 33. i od 2. listopada 2009., Estonija/Komisija, T-324/05, EU:T:2009:381, t. 56.).

67 Glede odvagivanja interesa koje treba zaštititi nužno je uzeti u obzir dokaznu snagu osporenih isprava, čija vjerodostojnost nije dovedena u pitanje, okolnosti pod kojima su pribavljene i interni, povjerljiv ili osobni značaj tih dokumenata.

68 Prije svega valja istaknuti da u ovom slučaju tužiteljica tvrdi da se „nije koristila nikakvim sredstvom i nije prisvojila" osporene isprave koje su jednostavno ostavljene „anonimno na njezinu stolu ili u njezinu osobnom pretincu". Iako se ESB-u to čini malo vjerojatnim, nije dokazano da je sama tužiteljica nezakonito pribavila poruke elektroničke pošte (vidjeti u tom smislu presudu od 12. svibnja 2015., Dalli/Komisija, T-562/12, EU:T:2015:270, t. 49.).

69 Osim toga, Opći sud je utvrdio da ESB nije iznio nikakav argument ili dokaz kako bi dokazao nezakonitost pribavljanja navedenih isprava ili da bi tužiteljica imala saznanja o načinu na koji su osporene isprave bile pribavljene. Naime, iz spisa ne proizlazi da je u stadiju predsudskog postupka ili nakon podnošenja ove tužbe ESB poduzeo ikakvu istragu kako bi utvrdio na koji su način osporene isprave dospjele u tužiteljičin posjed. Okolnosti ovog slučaja razlikuju se, dakle, od okolnosti predmeta povodom kojeg je donesena presuda od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće (F-6/07, EU:F:2008:55). U navedenom predmetu, koji se odnosio na postupak odabira, istraga u vezi sa sigurnosti bila je pokrenuta unutar dva dana nakon što je dopunjujući svoj zahtjev za preispitivanje tužitelj Vijeću Europske unije poslao dokumente koji su dijelom bili obuhvaćeni tajnošću rada povjerenstava. Pokazalo se da je suradnik tužitelja ušao u ured jednog od članova odbora za odabir dok ga nije bilo, fotokopirao bez odobrenja dokumente koji su se nalazili na njegovu radnom stolu i poslao ih tužitelju te je na dan podnošenja tužbe i njezinih priloga tužitelj bio upoznat s načinom na koji je navedeni suradnik pribavio predmetne dokumente (presuda od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće, F-6/07, EU:F:2008:55, t. 25. i 67.).

70 Opći sud je, doduše, primijetio da je tužitelj, kao i svaka razumna osoba, mogao u okolnostima poput onih u ovom slučaju misliti da su osporene isprave bile nezakonito pribavljene te dvojiti glede prihvatljivosti profesionalnog postupanja osobe koja ih je prisvojila (u tom smislu i po analogiji vidjeti presudu od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće, F-6/07, EU:F:2008:55, t. 67.).

71 Međutim, ostaje činjenica da nisu utvrđene okolnosti pod kojima su osporene isprave pribavljene.

72 Potom valja istaknuti da su osporene isprave istaknute upravo kao indicije o tome da ocjenjivačica br. 2 nije bila sposobna svoju ulogu ispuniti objektivno i nepristrano te su prema tužiteljičinu mišljenju one odlučne i nužne za dokazivanje osnovanosti istaknutog prigovora.

73 U tom pogledu valja, kao prvo, podsjetiti da interni značaj poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravama XVII. i XXV. iz priloga A.12. nije smetnja za to da ti dokumenti budu dopušteni (vidjeti točke 63., 65. i 66. ove presude). Glede poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravi XXXVI. iz priloga A.12. i u prilogu A.19., iako se za te dokumente može smatrati da za ocjenjivačicu br. 2 imaju osobni i povjerljiv značaj, one se, međutim, odnose samo na službene teme, poslane su sa službene adrese elektroničke pošte koju je ESB stavio na raspolaganje članovima svojeg osoblja te njihovo polje „predmet” ne sadržava nikakvu naznaku glede njihova osobnog ili privatnog značaja.

74 Valja istaknuti da je od stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona potrebno uzimati u obzir Povelju o temeljnim pravima koja, u skladu s člankom 6. stavkom 1. prvim podstavkom UEU-a, ima „istu pravnu snagu kao Ugovori”. Osim toga, članak 6. stavak 3. UEU-a potvrđuje da temeljna prava priznata Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), čine opća načela prava Europske unije.

75 U članku 52. stavku 3. Povelje o temeljnim pravima navodi se da su, u onoj mjeri u kojoj ona sadržava prava koja odgovaraju pravima zajamčenima EKLJP-om, značenje i opseg primjene tih prava jednaki onima iz te konvencije. Sukladno objašnjenju te odredbe, značenje i područje primjene zajamčenih prava utvrđeni su ne samo tekstom EKLJP-a nego, među ostalim, i sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava (presuda od 22. prosinca 2010., DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, t. 35.).

76 Točno je da je Europski sud za ljudska prava nedavno imao prilike podsjetiti da poruke elektroničke pošte poslane s radnog mjesta mogu potpasti pod članak 8. EKLJP-a (presuda ESLJP-a od 22. veljače 2018., Libert protiv Francuske, CE:ECHR:2018:0222JUD000058813, t. 24.), a time i pod pojam „privatni život” i „dopisivanje”. Međutim, iz te iste presude proizlazi da se ne može svako zadiranje u privatni život smatrati povredom članka 8. EKLJP-a (vidjeti u tom smislu presudu ESLJP-a od 22. veljače 2018., Libert protiv Francuske, CE:ECHR:2018:0222JUD000058813, t. 37., 46. i 53.).

77 U ovom slučaju, glede poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravi XXXVI. iz priloga A.12. i u prilogu A.19., valja istaknuti da ESB nije istaknuo nikakav argument o pravu na poštovanje privatnog i obiteljskog života i komuniciranja zajamčenom člankom 7. Povelje o temeljnim pravima, pri čemu taj članak odgovara članku 8. stavku 1. EKLJP-a. Glede prve od tih poruka elektroničke pošte ESB je samo naveo da ona predstavlja povjerljivo dopisivanje koje se odvijalo između ocjenjivačice br. 2 i njezina supruga u okviru prepiske koja potpada pod privatni život. Što se tiče druge od tih poruka elektroničke pošte, ESB je tek jednako sažeto istaknuo, s jedne strane, da ona spada u osobno i povjerljivo dopisivanje koje se odvijalo između ocjenjivačice br. 2 i njezina „trenera” u okviru odnosa povjerenja potrebnog za uredno funkcioniranje službe, o kojemu tužiteljica nije imala saznanja i kojim se nema pravo koristiti, te, s druge strane, da činjenica da je ona anonimno ostavljena na tužiteljičinu stolu ne opravdava to da ju ona upotrijebi pred Općim sudom.

78 Osim toga, kao što je to već navedeno u točki 63. ove presude, u pravu Unije ne postoje odredbe kojima je predviđena izričita zabrana uzimanja u obzir nezakonito prikupljenih dokaza u okviru sudskog postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 8. rujna 2016., Goldfish i dr./Komisija, T-54/14, EU:T:2016:455, t. 76.).

79 Naposljetku, povjerljiv značaj poruka elektroničke pošte koje se nalaze u ispravi XXXVI. iz priloga A.12. i u prilogu A.19. nije smetnja ni za to da one budu dopuštene u okviru ove tužbe (vidjeti točke 63., 65. i 66. ove presude).

80 Kao drugo, valja istaknuti da ESB ne prihvaća navod koji se temelji na pristranosti ocjenjivačice br. 2. Osporenim se ispravama stoga mogu dokazati činjenice koje tužiteljica predbacuje i koje su nužne radi ispitivanja pravilnosti spornog izvješća o ocjeni. Okolnosti ovog slučaja razlikuju se, dakle, i u tom pogledu od okolnosti predmeta povodom kojeg je donesena presuda od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće (F-6/07, EU:F:2008:55). Naime, u navedenom je predmetu Vijeće izričito priznalo činjenice koje je tužitelj iznio u potporu svojoj argumentaciji da je postupak odabira zahvaćen nepravilnostima. Stoga je Opći sud zaključio da neki dokumenti nisu nužni za ispitivanje pravilnosti predmetnog postupka odabira (presuda od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće, F-6/07, EU:F:2008:55, t. 68.).

81 Naposljetku, tužiteljica tvrdi, a da joj se ne proturječi, da je uz iznimku priloga A.19. ona ESB-u već dostavila druge osporene isprave u okviru predsudskog postupka, pri čemu potonji nije izrazio dvojbe. U tom pogledu valja utvrditi da odluka od 2. svibnja 2016. o odbijanju upravne žalbe izričito ne upućuje na navedene isprave. U odluci od 15. rujna 2016. o odbijanju pritužbe primijećeno je da tužiteljica tvrdi da je sporno izvješće o ocjeni zahvaćeno očitim nedostatkom objektivnosti, neutralnosti i nepristranosti te da je podnijela dokumente koji navodno potvrđuju namjeru njezinih nadređenih da joj „za osvetu" daju otkaz. U navedenoj se odluci ističe da sadržaj spornog izvješća o ocjeni uopće ne upućuje na namjeru za osvetom ili zlouporabom ovlasti te da se na temelju samih podnesenih dokaza ne može zaključiti da postoji zlouporaba ovlasti.

82 Vodeći računa o tim razmatranjima i s obzirom na posebne okolnosti ovog spora, narav osporenih isprava i sudsku praksu iz točaka 63. do 66. i 78. ove presude, osporene isprave valja proglasiti dopuštenima.

– Osnovanost drugog tužbenog razloga, koji se temelji na povredi pravila o objektivnosti i nepristranosti kao i članka 41. Povelje o temeljnim pravima

83 Kao prvo, tužiteljica ističe da je ocjenjivačica br. 2 u više navrata o njoj iznijela ocjene koje prekoračuju ono što načelnik odjela i drugi ocjenjivač mogu iznijeti, izražavajući pristranost i predrasude prema njoj. Prema tome, uvjet subjektivne nepristranosti nije bio zajamčen.

84 Tužiteljica konkretnije ističe:

– činjenicu da je u poruci elektroničke pošte koju je ocjenjivačica br. 2 uputila svojem suprugu 16. srpnja 2015. (isprava XXXVI. iz priloga A.12.) ona:

  – iznijela svoju namjeru da od člana Izvršnog odbora ESB-a zahtijeva da „[joj] da otkaz" kvalificirajući njezin slučaj primjerom nedovoljnog učinka;

  – spomenula činjenicu da je tužiteljica osporila prethodne odluke koje je donijela kao i odluke ocjenjivača br. 1, što je ona smatrala negativnim;

  – tvrdila da tužiteljica ima toliko loš ugled da ju niti jedna služba ne želi, uključujući GU [*povjerljivo*], u koji je bila upućena, i to zbog „nereda" („mess") koji je tamo napravila;

– činjenicu da je u poruci elektroničke pošte koja se nalazi u prilogu A.19. spisu ocjenjivačica br. 2 11. lipnja 2015. napisala svojem „treneru" sljedeće: „razljutim se na samu pomisao da se ona vraća [u DIV/[*povjerljivo*] nakon upućivanja]" (the sheer thought of her coming back makes me angry); „to me baš jako ljuti" (it just makes me very angry); „moram istražiti načine da se ograniči njezin utjecaj na nas i posebno na mene" (I have to think of ways to limit her impact on us and myself, in particular);

– činjenicu da je u poruci elektroničke pošte od 20. ožujka 2015. (isprava XVII. iz priloga A.12.) ocjenjivačica br. 2 iznijela negativne zaključke u vezi s njom i da je tamo navela da je ocjenjivačica br. 3 izjavila da ne želi njezino upućivanje;

– činjenicu da je ocjenjivačica br. 2 u poruci elektroničke pošte koja se nalazi u ispravi XXV. iz priloga A.12. 9. veljače 2015. napisala trima članovima višeg rukovodstva GU-a [*povjerljivo*], iznenadivši se da se tužiteljica nalazi na popisu članova osoblja stavljenih na projekt [*povjerljivo*], „s obzirom na to da vam je poznat učinak [tužiteljice] u ESB-u” ([g]iven that you know about [the applicant's] performance here in the Bank) i činjenicu da je tako ocjenjivačica br. 2, mimo bilo kakvog ustrojenog i transparentnog postupka, priopćila višem vodstvu ESB-a da je njezin učinak loš, da je njezina prisutnost na tom projektu podložna kritici, da je nesposobna sudjelovati na tom projektu i da nema pravo sudjelovati na njemu jer je njezin učinak navodno nedovoljan;

– činjenicu da je u poruci elektroničke pošte od 14. travnja 2015., koja se odnosila na zapisnik s njezina polugodišnjeg ocjenjivanja, ocjenjivačica br. 2 rekla da radije ne bi održala sastanak s njom i navela sljedeće: „[R]adi ekonomičnosti, zašto bih morala ustrajati na dijalogu znajući da su njezino i naše stajalište međusobno suprotstavljeni?” (In the spirit of economising, why should I insist on talking to her when we know that her position and our position are orthogonal?).

85 Tužiteljica smatra da zaključke sadržane u spornom izvješću o ocjeni treba tumačiti s obzirom tu povredu uvjeta nepristranosti potrebnog na temelju članka 41. Povelje o temeljnim pravima te da su ti zaključci mogli biti drukčiji da je nepristranost kako ocjenjivačice br. 2 tako i ocjenjivača br. 1 bila zajamčena. U tom pogledu tužiteljica naglašava neke primjedbe koje je ocjenjivačica br. 2 dala u točki 5.2. spornog izvješća o ocjeni, osobito glede:

– njezina navodnog nedostatka integriteta jer je zaobišla svoje nadređene;

– činjenice da je osporila izvješće o ocjeni za 2014. i odluku ASBR za 2014., što je ocjenjivačica br. 2 smatrala kočenjem upućivanja u GU [*povjerljivo*];

– činjenice da je ona pokušala prebaciti odgovornost na svoje nadređene;

– činjenice o svojem „neuspješnom” upućivanju;

– činjenice da nije bila dovoljno učinkovita jer je njezin učinak bio ispod onog što se može očekivati od [*povjerljivo*].

86 Tužiteljica smatra da svojom komunikacijom i sadržajem svoje komunikacije prema trećim osobama ocjenjivačica br. 2 nije samo širila informacije koje su štetile njezinu ugledu, već je to učinila na klevetnički način.

87 Kao drugo, tužiteljica tvrdi da ocjenjivačica br. 3 nije bila u stanju objektivno je ocijeniti jer je prema jednoj od osporenih isprava, to jest poruci elektroničke pošte od 20. ožujka 2015. (isprava XVII. iz priloga A.12.), ocjenjivačica br. 3 izjavila da ne želi upućivanje pozivajući se na „slučaj” koji je pratila kada je radila u GU-u [*povjerljivost*], to jest na pritužbu radi uznemiravanja koju je tužiteljica podnijela i koja je na kraju bila neuspješna.

88 Kao treće, tužiteljica smatra da je sporno izvješće o ocjeni moglo biti drukčije da je nepristranost ocjenjivača br. 1 bila zajamčena.

89 ESB tvrdi da drugi tužbeni razlog nije osnovan. Tužiteljica prije svega nije podnijela dokaz o tome da ocjenjivačica br. 2 nije bila objektivna i nepristrana. Iako iz određenog broja isprava u spisu proizlazi da je tužiteljica mogla biti izvor frustracije za ocjenjivačicu br. 2 te možda i za ocjenjivačicu br. 3, ta frustracija nije potjecala od osobnog osjećaja, nego od zamora i iscrpljenosti u okviru posla glede

tužiteljičina učinka i djelotvornosti, a što ne dokazuje pristranost i neobjektivnost. ESB smatra da je ocjenjivačica br. 2 ostala u granicama svojih dužnosti načelnice odjela koja je odgovorna za tim i brine se za uredno funkcioniranje svoje institucije. U okviru sveobuhvatne provedbe svojih odgovornosti nadređenog rukovoditelja ona je izrazila kako svoje mišljenje tako i zabrinutost glede štetne situacije unutar svoje službe. ESB potom tvrdi da čak i da je stav ocjenjivačice br. 2 mogao predstavljati problem, a što nije, njezina intervencija ne bi utjecala na opću ocjenu tužiteljice jer je ocjenjivačica br. 2 kao drugi ocjenjivač samo potvrdila kritike koje je izrazio ocjenjivač br. 1, čija navodna pristranost nije dokazana. Naposljetku, tužiteljičina tvrdnja da je sporno izvješće o ocjeni moglo biti drukčije da je mogao sudjelovati drugi ocjenjivač koji je objektivan i nepristran počiva prema ESB-ovu mišljenju na pretpostavci o postojanju pristranosti i ostaje isključivo nagađanje.

90 Uvodno valja, kao prvo, istaknuti da se ne može prihvatiti prigovor koji se temelji na tome da su se porukom elektroničke pošte od 16. srpnja 2015., koju je ocjenjivačica br. 2 uputila svojem suprugu (isprava XXXVI. iz priloga A.12.), širile klevetničke glasine protiv tužiteljice. On nije popraćen nikakvim pojašnjenjem na temelju kojeg bi se mogla ocijeniti njegova osnovanost. Osim toga, tužiteljica nije poimence navedena u predmetnoj poruci elektroničke pošte. Štoviše, iz spisa ne proizlazi da ju je ocjenjivačica br. 2 slala osobama različitima od adresata, njezina muža, i sama tužiteljica je ta koja ju je uložila u spis u stadiju predsudskog postupka i u ovom postupku.

91 Kao drugo, što se tiče navodne pristranosti ocjenjivača br. 1 i ocjenjivačice br. 3, valja istaknuti da tužiteljica nije dostavila nikakav *prima facie* dokaz u prilog tomu niti ikakvu konkretnu argumentaciju u potporu tim prigovorima. U slučaju ocjenjivača br. 1 tužiteljica samo ističe moguće napetosti, nesporazume i postupak u vezi s dostojanstvom na radu. U slučaju ocjenjivačice br. 3 samo izvodi općenit zaključak iz prenesenih navoda koji se nalaze u ispravi u spisu. Ti činjenični navodi nisu popraćeni nikakvom indicijom koja je dovoljno precizna, objektivna i sukladna na način da potvrđuje njihovu točnost ili njihovu vjerojatnost niti ikakvim pojašnjenjem ili argumentacijom kojom bi se mogla ocijeniti njihova osnovanost (vidjeti u tom smislu presudu od 6. ožujka 2001., Connolly/Komisija, C-274/99 P, EU:C:2001:127, t. 113.). Slijedi da se ta dva prigovora koja je tužiteljica istaknula moraju odbiti kao neosnovani.

92 Osim toga, valja istaknuti da, ovisno o okolnostima, neizostavni dio svakog ocjenjivanja jest zaključivanje koje ne odgovara očekivanjima zainteresirane osobe. Neizostavni dio svake aktivnosti upravljanja timom ili službom jest također razmjena mišljenja, usmeno ili pisano, neslužbeno ili službeno, unutar rukovodstva i sa službom za ljudske potencijale, i to u vezi s funkcioniranjem tima ili službe kao i dobivenim rezultatima i poteškoćama na koje se naišlo. Stoga, takvi zaključci i takva razmjena mišljenja ne smiju sami po sebi biti klevetnički.

93 Glede prigovora koji se temelji na pristranosti i neobjektivnosti ocjenjivačice br. 2, valja podsjetiti da u skladu s člankom 41. stavkom 1. Povelje o temeljnim pravima svatko ima pravo da, među ostalim, institucije Unije njegove predmete obrađuju nepristrano. Ta obveza nepristranosti obuhvaća, među ostalim, subjektivnu nepristranost, koja zahtijeva da članovi odbora za predodabir ne smiju pokazati pristranosti ili osobne predrasude, pri čemu se osobna nepristranost predmnijeva dok se ne dokaže suprotno (presuda od 5. prosinca 2017., Spadafora/Komisija, T-250/16 P, neobjavljena, EU:T:2017:866, t. 74. i 75.; po analogiji vidjeti također presudu od 13. prosinca 2012., Komisija/Strack, T-197/11 P i T-198/11 P, EU:T:2012:690, t. 113.).

94 Osim toga, a kao što su na to podsjetile stranke, prema ustaljenoj sudskoj praksi, iako se ne može isključiti da razilaženja između dužnosnika i njegova nadređenog mogu stvoriti određenu razdraženost kod navedenog nadređenog, ta mogućnost kao takva ne znači da potonji više nije u stanju objektivno ocijeniti postignuće zainteresirane osobe. Osim toga, presuđeno je da čak ni činjenica da je član osoblja podnio pritužbu zbog uznemiravanja protiv dužnosnika koji mora ocijeniti njegove profesionalne sposobnosti ne može kao takva, neovisno o svim drugim okolnostima, dovesti u pitanje nepristranost osobe na koju se pritužba odnosi (vidjeti presudu od 30. lipnja 2015., Z/Sud, F-64/13, EU:F:2015:72, t. 71. i navedenu sudsku praksu).

95 Osim toga, iz sudske prakse proizlazi da samo uključenost nadređenih u službene aktivnosti članova osoblja, koji su stavljeni pod njihovu odgovornost, može njima omogućiti da daju najprikladnije moguće ocjene o aktivnostima osoba koje rade prema njihovim nalozima (vidjeti u tom smislu presudu od 30. lipnja 2015., Z/Sud, F-64/13, EU:F:2015:72, t. 72. i navedenu sudsku praksu). Prihvaćanje argumenta da niti načelnik odjela niti bilo koji drugi drugi član rukovodstva službe u koju je član osoblja raspoređen ne smije sudjelovati u postupku ocjenjivanja dovelo bi do situacije u kojoj primjerena ocjena sposobnosti člana osoblja i njegova ponašanja u službi ne bi bila zajamčena (vidjeti u tom smislu presudu od 30. lipnja 2015., Z/Sud, F-64/13, EU:F:2015:72, t. 72.).

96 Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi, izvješćem o ocjeni izražava se mišljenje koje su ocjenjivači slobodno iznijeli. Proizlazi da je određena subjektivnost neizostavna u ocjenama iz navedenog izvješća kao i u svakom osobnom mišljenju (vidjeti u tom smislu presudu od 5. prosinca 2006., Angelidis/Parlament, T-416/03, EU:T:2006:375, t. 107. i navedenu sudsku praksu).

97 U konkretnom slučaju tužiteljica tvrdi da je, s obzirom na osporene isprave, nepristranost zaključaka ocjenjivačice br. 2 sadržanih u spornom izvješću o ocjeni dovedena u pitanje. Valja primijetiti da osporene isprave obuhvaćaju razdoblje od veljače do srpnja 2015., dok je zadnja poruka elektroničke pošte od 16. srpnja 2015. bila sastavljena četiri mjeseca prije nego što je ocjenjivačica br. 2 dodala svoju ocjenu u sporno izvješće o ocjeni.

98 Točno je da iz sudske prakse navedene u točki 94. ove presude proizlazi da postojanje razilaženja između ocjenjivane osobe i ocjenjivača kao i određene razdraženosti kod potonjeg ne znači kao takvo da ocjenjivač više nije u stanju objektivno ocijeniti postignuće zainteresirane osobe. Valja također istaknuti da se zaključci, čak i negativni, sadržani u spornom izvješću o ocjeni ne mogu kao takvi smatrati indicijama o tome da je izvješće bilo sastavljeno pristrano i neobjektivno.

99 Međutim, valja utvrditi da osporene isprave koje su proglašene dopuštenima (vidjeti točku 82. ove presude) čine indicije koje su dovoljno precizne, objektivne i sukladne na način da potvrđuju točnost ili vjerojatnost tužiteljičina navoda glede subjektivne pristranosti ocjenjivačice br. 2 (vidjeti u tom smislu presudu od 6. ožujka 2001., Connolly/Komisija, C-274/99 P, EU:C:2001:127, t. 113.). Taj se zaključak ne može opovrgnuti ESB-ovim argumentom da čak i da je stav ocjenjivačice br. 2 mogao predstavljati problem, a što nije, njezina intervencija ne bi utjecala na opću ocjenu tužiteljice jer je ocjenjivačica br. 2 samo potvrdila kritike koje je izrazio ocjenjivač br. 1. U tom pogledu mora se istaknuti da nepristranost ocjenjivača br. 1 ne može spriječiti zaključak da je druga ocjena zahvaćena nezakonitošću zbog pristranosti ocjenjivačice br. 2. Ponašanje već samo jednog ocjenjivača može dovesti do nezakonitosti cijelog izvješća o ocjeni (vidjeti po analogiji presudu od 8. svibnja 2008., Suvikas/Vijeće, F-6/07, EU:F:2008:55, t. 97.). Naime, u postupku ocjenjivanja koji je ESB pokrenuo, ocjenjivanje od strane drugog ocjenjivača, koji je nadređen prvome, jest jamstvo za dotičnog člana osoblja koji mora biti u mogućnosti osloniti se na iskustvo i nepristranost tog hijerarhijski nadređenog.

100 U ovom slučaju, iako primjedbe o tužiteljici u spornom izvješću o ocjeni, koliko god negativne, ostaju u granicama široke diskrecijske ovlasti ocjenjivača te, osobito, ne prekoračuju granicu pogrdne i uvredljive kritike prema samoj zainteresiranoj osobi, mora se utvrditi da je tužiteljica podnijela dokaze koji dokazuju da je u više navrata tijekom razdoblja ocjenjivanja za 2015. tužiteljica br. 2 iznijela izrazito negativna mišljenja o njoj.

101 Tako u svojoj poruci elektroničke pošte od 9. veljače 2015. upućenoj trima članovima višeg rukovodstva ESB-a u vezi s projektom [*povjerljivo*] (isprava XXV. iz priloga A.12.) ocjenjivačica br. 2 pita jesu li u tijeku glede tužiteljičina sudjelovanja u navedenom projektu s obzirom na njihovo poznavanje njezina učinka u ESB-u, izražava dvojbe o tom sudjelovanju pojašnjavajući da „ne vidi razloge za to imenovanje” (I don’t see the rationale behind this nomination) i čini se da želi s tim u vezi intervenirati pitajući ih da joj „navedu kome da se obrati s tim vezi” (Could you […] let me know whom to approach in this matter?).

102 Osim toga, iz poruke elektroničke pošte od 20. ožujka 2015. koju je ocjenjivačica br. 2 uputila osobi O. i u preslici ocjenjivaču br. 1, i to glede projekta u vezi s [*povjerljivo*] (isprava XVII. iz priloga A.12.), vidljive su primjedbe ocjenjivačice br. 2 u donekle ironičnom tonu, to jest: „nažalost, [ocjenjivačica br. 3] zna više o [tužiteljici] nego mi jer je ona radila na slučaju ne samo kada je bila u GU-u [*povjerljivo*] već i kada je bila u GU-u [*povjerljivo*]” ([appraiser 3] unfortunately knows more about [the applicant] than we do because she has been involved in the case not only when she was in DG-[*confidential*] but also in DG-[*confidential*]); „*de facto*, [ocjenjivačica br. 3] zapravo ne želi [tužiteljicu] imati u svojem timu (koje iznenađenje!)” [de facto, [appraiser 3] does not really want to have [the applicant] in her team (surprise, surprise)].

103 Primjedbe sadržane u poruci elektroničke pošte od 11. lipnja 2015. koju je ocjenjivačica br. 2 uputila svojem „treneru” (prilog A.19.) još su negativnije jer ocjenjivačica br. 2 spominje svoju ljutnju glede zamisli da se tužiteljica vrati u DIV/[*povjerljivo*] nakon svojeg upućivanja, vrijeme i energiju koje joj tužiteljica „krade” kao i olakšanje ili privremenu pauzu koju je donijelo razdoblje upućivanja („ona je na upućivanju i to nam daje dosta dodatnog vremena i energije tako da me sama zamisao da se vrati ne straši, već ljuti […] vrlo me ljuti i frustrira koliko nam vremena i energije ‚krade’”) (she is on secondment and this has given us so much more additional time and energy that the sheer thought of her coming back makes me angry not scared […] it just makes me very angry and frustrated how much time and energy she „steals” from us).

104 Naposljetku valja istaknuti da poruka elektroničke pošte od 16. srpnja 2015., koju je ocjenjivačica br. 2 uputila svojem suprugu, a u kojoj je nabrojano pet razloga zbog kojih se željela susresti s članom Izvršnog odbora ESB-a te koja se odnosi na „pitanje u vezi s osobljem” (isprava XXXVI. iz priloga A.12.), upućuje na primjer nedovoljnog učinka u njezinu odjelu koji bi mogao otkriti i na kraju otkloniti zamke u trenutačnom postupku glede stručne nesposobnosti. Ocjenjivačica br. 2 zaključuje da je predmetna osoba pokrenula pritužbeni postupak protiv nje i protiv ocjenjivača br. 1 te da je ona bila uključena i u druge sukobe osim predmeta iznesenog pred Službenički sud Europske unije i žalbi u upravnim postupcima. Ocjenjivačica br. 2 ističe da je s obzirom na sukobe u koje je dotična osoba bila uključena u prošlosti ta osoba stavljena u više drugih GU-a koji ju, nažalost, nisu željeli zadržati i da je ugled navedene osobe bio takav da nije mogla biti drugdje stavljena. Naposljetku, ocjenjivačica br. 2 ističe da predmetnoj osobi posvećuje nerazmjernu količinu vremena i energije (20 % svojeg vremena), da je jedan od razloga zbog kojih je DIV/[*povjerljivo*] uredno funkcionirao tijekom zadnja tri mjeseca bio taj što je ta osoba bila na upućivanju i da je ona ponovno u DIV/[*povjerljivo*] stoga što je „protratila” svoje upućivanje.

105 Iz navoda iznesenih u točkama 100. do 104. ove presude proizlazi da osporene isprave dokazuju ne samo zamor i iscrpljenost u okviru posla, kao što to ESB ističe, nego i vrlo izražene i negativne osobne osjećaje ocjenjivačice br. 2 prema tužiteljici.

106 U tim se okolnostima na temelju izjava koje je ocjenjivačica br. 2 iznijela u osporenim ispravama može utvrditi subjektivna pristranost, ili, barem, vjerojatnost da ona postoji. To je tim više tako jer je prema ESB-ovu Priručniku za ocjenjivanje uloga ocjenjivačice br. 2, kao drugog ocjenjivača, bila dopuniti ocjenu prvog ocjenjivača, revidirati ocjene prvog ocjenjivača kao bi se osiguralo pravedno i pravično postupanje unutar odjela i arbitrirati u slučaju ozbiljnog neslaganja između prvog ocjenjivača i ocjenjivanje osobe.

107 Proizlazi da drugi tužbeni razlog valja prihvatiti.

108 Taj zaključak sam po sebi opravdava da se sporno izvješće o ocjeni poništi, pri čemu nije potrebno ispitati druge argumente koje je tužiteljica istaknula na osnovi drugog i trećeg dijela prvog i trećeg tužbenog razloga.

Zahtjev za poništenje odluke ASBR za 2015.

109 U biti, svoj dio tužbenog zahtjeva za poništenje odluke ASBR za 2015. tužiteljica zasniva na nezakonitosti spornog izvješća o ocjeni kao i na činjenici da joj nije omogućen sastanak s njezinim ocjenjivačem prilikom izdavanja odluke ASBR za 2015. kako bi mu se dala dopunska objašnjenja o toj odluci, u skladu sa smjernicama o ASBR-u.

110 ESB navodi da je zahtjev za poništenje odluke ASBR za 2015. očito neosnovan.

111 Iz točaka 106. do 108. ove presude proizlazi da se izjavama koje je ocjenjivačica br. 2 iznijela u osporenim ispravama može utvrditi subjektivna pristranost ili, barem, vjerojatnost da ona postoji, tako da se sporno izvješće o ocjeni mora poništiti.

112 Odluku ASBR za 2015. valja također poništiti uzimajući u obzir „neizravnu vezu" koja je na temelju točke 3. smjernica o ASBR-u uspostavljena između ocjenjivanja i provedbe ASBR-a, koji, iako nastoje postići različite ciljeve, trebaju biti interno usklađeni.

Zahtjev za naknadu štete

113 S jedne strane, tužiteljica tvrdi da će nakon poništenja spornog izvješća o ocjeni i odluke ASBR za 2015. biti na ESB-u da ponovno da ocjenu i donesene novu odluku ASBR te time ponovno uspostavi njezina financijska prava računajući od 1. siječnja 2016., uvećana za zatezne kamate po referentnoj stopi ESB-a uvećanoj za dva boda.

114 S druge strane, tužiteljica zahtijeva da se ESB-u naloži plaćanje iznosa od 15 000 eura na ime naknade njezine neimovinske štete. Samo poništenje spornog izvješća o ocjeni i odluke ASBR za 2015. neće tužiteljici u cijelosti nadoknaditi neimovinsku štetu koju je pretrpjela i koja se može odvojiti od nezakonitosti na kojoj se traženo poništenje temelji. Način na koji su se ocjenjivač br. 1 i ocjenjivačica br. 2 ponašali prema njoj, kako je naveden u spornom izvješću o ocjeni, dovodeći u pitanje njezin integritet i lojalnost prema ESB-u te iznoseći trećim osobama neprimjerene i klevetničke zaključke bez poštovanja njezina privatnog života i šireći glasine o njoj, uzrokovao joj je tešku štetu javno dovodeći u pitanje njezin ugled i dostojanstvo.

115 ESB ističe da zbog izostanka nezakonitosti ne postoji osnova za bilo kakav zahtjev za naknadu štete. Osim toga, ESB tvrdi da je na tužiteljici da dokaže stvarnost svoje navodne imovinske i neimovinske štete koja potječe od postupanja koje se nalazi izvan konteksta donošenja spornog izvješća o ocjeni i odluke ASBR za 2015., a što ovdje nije slučaj.

116 Na temelju članka 266. prvog stavka UFEU-a, institucija, tijelo, ured ili agencija čiji je akt proglašen ništavim dužni su poduzeti potrebne mjere kako bi postupili sukladno presudi. Prema tome, ESB mora odrediti mjere kako bi postupio sukladno ovoj presudi te izvesti zaključke koji iz nje proizlaze glede ocjenjivanja za 2015. i postupka ASBR za 2015.

117 Što se tiče zahtjeva za naknadu neimovinske štete koju je tužiteljica navodno pretrpjela, valja podsjetiti na to da je prema ustaljenoj sudskoj praksi u području javne službe postojanje odgovornosti Unije podvrgnuto ispunjenju nekoliko uvjeta, tj. postupanje prigovoreno instituciji mora biti nezakonito, mora se pretrpjeti stvarna šteta i mora postojati uzročna veza između navedenog postupanja i štete na koju se poziva (presuda od 1. lipnja 1994., Komisija/Brazzelli Lualdi i dr., C-136/92 P, EU:C:1994:211, t. 42.; vidjeti također presudu od 16. prosinca 2010., Komisija/Petrilli, T-143/09 P, EU:T:2010:531, t. 45. i navedenu sudsku praksu). Budući da su ta tri uvjeta kumulativna, to podrazumijeva da se Unijina odgovornost ne može utvrditi kad jedan od njih nije ispunjen (vidjeti presudu od 17. svibnja

2017., PG/Frontex, T-583/16, neobjavljenu, EU:T:2017:344, t. 97. i navedenu sudsku praksu te presudu od 26. listopada 2017., Paraskevaidis/Cedefop, T-601/16, EU:T:2017:757, t. 78. i navedenu sudsku praksu).

118 Iz toga slijedi da, čak i u slučaju da se dokaže pogreška Unijine institucije, tijela, ureda ili agencije, Unijina odgovornost zaista postoji samo ako tužitelj može dokazati da je njegova šteta stvarna (vidjeti u tom smislu presudu od 26. listopada 2017., Paraskevaidis/Cedefop, T-601/16, EU:T:2017:757, t. 79. i navedenu sudsku praksu).

119 Valja također podsjetiti da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, poništenje nezakonitog akta može samo po sebi predstavljati primjerenu naknadu štete i načelno dostatnu za svu neimovinsku štetu koju je taj akt mogao prouzročiti (presuda od 9. studenoga 2004., Montalto/Vijeće, T-116/03, EU:T:2004:325, t. 127.; vidjeti također u tom smislu presudu od 9. srpnja 1987., Hochbaum i Rawes/Komisija, 44/85, 77/85, 294/85 i 295/85, EU:C:1987:348, t. 22.).

120 Međutim, poništenje akta zahvaćenog nezakonitošću ne može samo po sebi predstavljati odgovarajuću naknadu kada pobijani akt izričito sadržava negativnu ocjenu tužiteljevih sposobnosti koja ga može povrijediti (vidjeti u tom smislu presude od 7. veljače 1990., Culin/Komisija, C-343/87,EU:C:1990:49, t. 27. do 29.; od 23. ožujka 2000., Rudolph/Komisija, T-197/98, EU:T:2000:86, t. 98. i od 13. prosinca 2005., Cwik/Komisija, T-155/03, T-157/03 i T-331/03, EU:T:2005:447, t. 205. i 206.) ili kada je tužitelj dokazao da je pretrpio neimovinsku štetu odvojivu od nezakonitosti na kojoj se temelji poništenje i koja se ne može posve popraviti tim poništenjem (presude od 6. lipnja 2006., Girardot/Komisija, T-10/02, EU:T:2006:148, t. 131. i od 19. studenoga 2009., Michail/Komisija, T-49/08 P, EU:T:2009:456, t. 88.).

121 U ovom slučaju valja istaknuti da uopće nije dokazano da je zaključak ocjenjivača br. 1 koji se nalazi u spornom izvješću o ocjeni zahvaćen bilo kakvom pogreškom. Usto, tužiteljica nije podnijela nikakav *prima facie* dokaz u prilog mogućoj pristranosti ocjenjivača br. 1.

122 Osim toga, bilo kakva neimovinska šteta koju je tužiteljica mogla pretrpjeti zbog spornog izvješća o ocjeni i odluke ASBR za 2015. proizlazi izravno iz subjektivne pristranosti ocjenjivačice br. 2 i time iz utvrđene nezakonitosti. Štoviše, kao što je to navedeno u točki 100. ove presude, primjedbe o tužiteljici u spornom izvješću o ocjeni, koliko god bile negativne, nisu uvredljive naravi.

123 Naposljetku, stoga što tužiteljica nastoji ishoditi naknadu moguće neimovinske štete zasnovane na spornim ispravama, valja istaknuti da iz sudske prakse koja je nastala u vezi s pravnim lijekovima zasnovanima na člancima 90. i 91. Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije proizlazi da kada navodna šteta ne proizlazi iz akta čije se poništenje zahtijeva, nego iz navodno počinjenih pogrešaka i propusta, predsudski postupak mora obvezno započeti zahtjevom kojim se uprava poziva na naknadu te štete (vidjeti u tom smislu presudu od 22. rujna 2015., Gioria/Komisija, F-82/14, EU:F:2015:108, t. 74. i navedenu sudsku praksu). Tu sudsku praksu valja po analogiji primijeniti na postupke zasnovane na članku 50.a Statuta Suda Europske unije, članku 36.2. Statuta Europskog sustava središnjih banaka i ESB-a i članku 42. ESB-ovih uvjeta zapošljavanja. Proizlazi da su takvi zahtjevi za naknadu štete nedopušteni jer nijedan zahtjev za naknadu moguće neimovinske štete, zasnovane na osporenim ispravama, nije bio upućen ESB-u prije sudskog spora (u tom smislu i po analogiji vidjeti presudu od 22. rujna 2015., Gioria/Komisija, F-82/14, EU:F:2015:108, t. 76.).

124 Slijedi da je poništenje spornog izvješća o ocjeni i odluke ASBR za 2015. zbog navedenih razloga dovoljno za naknadu moguće neimovinske štete koju je tužiteljica pretrpjela.

125 Prema tome, zahtjev za naknadu štete treba odbiti.

Troškovi

126 Na temelju članka 134. stavka 1. Poslovnika, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.

127 Budući da ESB u bitnome nije uspio u postupku, treba mu naložiti snošenje troškova sukladno zahtjevu tužiteljice.

Slijedom navedenog,

OPĆI SUD (deveto vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Poništavaju se izvješće o ocjeni osobe QB koje se odnosi na ocjenjivanje za 2015. i odluka Europske središnje banke (ESB) od 15. prosinca 2015. kojom se osobi QB uskraćuje pravo na povećanje plaće.**

2. **U preostalom dijelu tužba se odbija.**

3. **ESB snosi svoje troškove kao i troškove osobe QB.**

Gervasoni Kowalik-Bańczyk Mac Eochaidh

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 8. studenoga 2018.

Potpisi